

P. Norsman: Kalkulation og Regnskab under skiftende Priser. Handelshøjskolen i København, Regnskabslaboratoriets Skrifter 3. Einar Harcks Forlag. 1945. 73 Sider. Kr. 3,50.

Den foreliggende Bog er den tredje i den Skriftrække, der udsendes af Regnskabslaboratoriet ved Handelshøjskolen i København. Den bestaar af nogle Afsnit af et større Arbejde, som Forfatteren havde indsendt som Besvarelse af Tietgen-Prisopgaven for 1943, og som blev fundet værdig til Belønning.

Den stillede Prisopgave gik ud paa at fremskaffe en Redegørelse for de Problemer, det stigende Prisniveau under Krigen og Risikoen for Prisfald efter dens Ophør frembyder for en Forretningsvirksomhed, samt for de Dispositioner, hvorved Foretagendets Ledelse kan imødegaa de med Prissvingningerne forbundne Vanskeligheder og paa bedst mulig Maade sikre Virksomhedens Drift. Afhandlingen er saaledes fremkommet paa et ret sent Tidspunkt, naar der henses til den praktiske Udnyttelse af Undersøgelsens Resultat; men paa den anden Side er Interessen for den beskrevne Problemerkreds overordentlig stor, og der vil sikkert i den nærmeste Fremtid blive megen Diskussion om de Dispositioner, Virksomhederne har foretaget, og den Regulering heraf, som Priskontrolraadet fra Samfundets Side har haft til Opgave at foretage. Alle, der er interesserede i disse Spørgsmaal, vil betragte den lille Bog som et kærkomment Indlæg i denne Diskussion.

Forfatteren fremhæver under Omtalen af Problemstillingen, at det ikke er Egenkapitalens og Udbyttets *nominelle* Værdi, der skal staa i Forgrunden i Forretningsmanden Billede af Virksomhedens Økonomi, men den *reale* Værdi. Han udtrykker dette saaledes:

»Det er . . . . efter vor Opfattelse lidet tilfredsstillende, at en Virksomhed, som ved et Prisniveau paa 100 afkaster et givet Udbytte, kun kan afkaste det samme beløbsmæssige Udbytte ved et Prisniveau paa f. Eks. 150. Udbyttets reale Købekraft vil i saa Tilfælde være forringet med en Trediedel, og den paagældende Virksomheds Indehaver eller Indehavere vil i saa Tilfælde se sin eller deres Levefod forringet med en Trediedel, medens det Maal, som maatte tilstræbes, efter vor Opfattelse burde være at fastholde et uændret realt Udbytte, og som Følge heraf en uændret real Egenkapital.«

Bogens Maalsætning er naturligvis afhængig af de givne Forudsætninger, nemlig at det drejer sig om en Virksomhed, der indehaves af Privatpersoner i et privatkapitalistisk Samfund, og at disse Personer ud fra deres Synspunkt stræber efter at bevare en uændret real Indkomst kan ikke anses for urimeligt. Forfatteren understreger paa den anden Side stærkt, at det er et andet Spørgsmaal, om det fra et samfundsmæssigt Synspunkt er rimeligt, at en mindre Kreds af Personer sættes i Stand til at bevare deres reale Indkomst, medens et Flertal maa se den reale Indkomst stærkt forringet. Staten har jo faktisk grebet ind for at regulere denne mindre Kreds' Muligheder for at holde den reale Indkomst intakt; men Ledelsens Opgaver maa da ud fra det første Synspunkt være at tilpasse Dispositionerne saaledes, at man indenfor Rammerne af den bestaaende Lovgivning faar det bedst mulige frem. En principiel Redegørelse for Fremgangsmaaderne til at bibe-

P. Norsman: Kalkulation og Regnskab under skiftende Priser. Handelshøjskolen i København, Regnskabslaboratoriets Skrifter 3. Einar Harcks Forlag. 1945. 73 Sider. Kr. 3,50.

Den foreliggende Bog er den tredje i den Skriftrække, der udsendes af Regnskabslaboratoriet ved Handelshøjskolen i København. Den bestaar af nogle Afsnit af et større Arbejde, som Forfatteren havde indsendt som Besvarelse af Tietgen-Prisopgaven for 1943, og som blev fundet værdig til Belønning.

Den stillede Prisopgave gik ud paa at fremskaffe en Redegørelse for de Problemer, det stigende Prisniveau under Krigen og Risikoen for Prisfald efter dens Ophør frembyder for en Forretningsvirksomhed, samt for de Dispositioner, hvorved Foretagendets Ledelse kan imødegaa de med Prissvingningerne forbundne Vanskeligheder og paa bedst mulig Maade sikre Virksomhedens Drift. Afhandlingen er saaledes fremkommet paa et ret sent Tidspunkt, naar der henses til den praktiske Udnyttelse af Undersøgelsens Resultat; men paa den anden Side er Interessen for den beskrevne Problemerkreds overordentlig stor, og der vil sikkert i den nærmeste Fremtid blive megen Diskussion om de Dispositioner, Virksomhederne har foretaget, og den Regulering heraf, som Priskontrolraadet fra Samfundets Side har haft til Opgave at foretage. Alle, der er interesserede i disse Spørgsmaal, vil betragte den lille Bog som et kærkomment Indlæg i denne Diskussion.

Forfatteren fremhæver under Omtalen af Problemstillingen, at det ikke er Egenkapitalens og Udbyttets *nominelle* Værdi, der skal staa i Forgrunden i Forretningsmanden Billede af Virksomhedens Økonomi, men den *reale* Værdi. Han udtrykker dette saaledes:

»Det er . . . . efter vor Opfattelse lidet tilfredsstillende, at en Virksomhed, som ved et Prisniveau paa 100 afkaster et givet Udbytte, kun kan afkaste det samme beløbsmæssige Udbytte ved et Prisniveau paa f. Eks. 150. Udbyttets reale Købekraft vil i saa Tilfælde være forringet med en Trediedel, og den paagældende Virksomheds Indehaver eller Indehavere vil i saa Tilfælde se sin eller deres Levefod forringet med en Trediedel, medens det Maal, som maatte tilstræbes, efter vor Opfattelse burde være at fastholde et uændret realt Udbytte, og som Følge heraf en uændret real Egenkapital.«

Bogens Maalsætning er naturligvis afhængig af de givne Forudsætninger, nemlig at det drejer sig om en Virksomhed, der indehaves af Privatpersoner i et privatkapitalistisk Samfund, og at disse Personer ud fra deres Synspunkt stræber efter at bevare en uændret real Indkomst kan ikke anses for urimeligt. Forfatteren understreger paa den anden Side stærkt, at det er et andet Spørgsmaal, om det fra et samfundsmæssigt Synspunkt er rimeligt, at en mindre Kreds af Personer sættes i Stand til at bevare deres reale Indkomst, medens et Flertal maa se den reale Indkomst stærkt forringet. Staten har jo faktisk grebet ind for at regulere denne mindre Kreds' Muligheder for at holde den reale Indkomst intakt; men Ledelsens Opgaver maa da ud fra det første Synspunkt være at tilpasse Dispositionerne saaledes, at man indenfor Rammerne af den bestaaende Lovgivning faar det bedst mulige frem. En principiel Redegørelse for Fremgangsmaaderne til at bibe-

holde den reale Egenkapital og det reale Udbytte er derfor af stor Interesse, selv om der i det praktiske Liv maa ske en Tilpasning, der umuliggør en fuldstændig Opfyldelse af det nævnte Formaal.

Under Omtalen af Resultatberegningen gaar Forfatteren stærkt ind for Normallagerprincipets Anvendelse for saavel det egentlige Lager som for Varer i Nota, ligesom det fastslaas, at Afskrivninger paa faste Anlæg maa beregnes paa Grundlag af Dagsprisen og ikke paa Grundlag af Indkøbsprisen. Kalkulationerne maa foretages paa Grundlag af Genanskaffelsesprisen paa Salgstidspunktet, da en Vare normalt ikke vil blive reproduceret, før den er solgt. At det kan volde betydelige Vanskeligheder kontinuert at omkalkulere alle Varer, efterhaanden som Priserne stiger, bevirker dog, at Praksis ofte maa nøjes med tilnærmede Værdier. Forfatteren viser ved nogle Eksempler, at det uden Hensyn til om Priserne falder helt eller delvis tilbage til deres tidligere Niveau vil være nødvendigt at kalkulere efter Genanskaffelsesprincippet, hvis den reale Egenkapital skal bevares intakt. Hvis Virksomheden forventer ved Prisfaldets Indtræden at have et mindre Lager end normalt, vil der dog kunne blive Tale om en Modifikation af Genanskaffelsesprincippet.

Forfatteren omtaler Vurderingen af den reale Egenkapital dels under den Forudsætning, at Priserne atter vender tilbage til deres tidligere Leje, dels under den Forudsætning, at der efter Krigen foreligger et Prisniveau, som er højere end Prisniveauet før Krigen. Under Behandlingen af det sidste Punkt redegøres for saavel generel Indexstatus (f. Eks. Guldmarkstatus) som speciel Indexstatus (f. Eks. Branche-Indextal) og Vanskelighederne ved saadanne Beregninger diskuteres.

Bogens største Afsnit er Kapitlet om Finanspolitikken, hvorved Forfatteren forstaar Udnyttelsen af de Muligheder, som Virksomhedens Ledelse har for gennem passende Dispositioner med Hensyn til Investeringer m. v. at bevare den reale Egenkapital intakt, idet det forudsættes, at de Værdier, der nedbrydes gennem Driften, atter indvindes gennem Omsætningen, saaledes at man kan holde sig til de finansielle Dispositioner. Herunder paavises Nødvendigheden af at holde saa stor en Del som muligt af Egenkapitalen investeret i værdifaste Aktiver, hvilket dog begrænses af Hensyn til Likviditeten. Virksomhedens Investeringer og dens Kapitalstruktur belyses derfor ud fra et likviditetsmæssigt Synspunkt, og Likviditetens Bevarelse er da ogsaa et af de Krav, der stilles til den »værdifaste« Virksomhed. Om Udbyttepolitikken anfører Forfatteren:

»Man maa principielt holde for, at eventuelle af Prisstigningen forarsagede kapitalmæssige Gevinster ikke maa komme til Udbetaling som Udbytte, ligesom man principielt maa fastholde, at alle ekstraordinære Tab (ekstra Afskrivninger eller lignende) skal være fratrukket i Driftens Overskud, før man kommer til det Beløb, der kan være Tale om at udlodde. Disse i sig selv ret rigoristiske Krav maa yderligere skærpes derved, at der foretages en Beregning af Egenkapitalens reale Værdi saavel under den Forudsætning, at Priserne atter falder som under den Forudsætning, at de bliver paa det naaede Niveau, og saafremt den reale Egenkapital efter een af disse Opgørelsesmetoder er mindre end den »normale« Egenkapital, d. v. s. den Egenkapital, som vi havde før Prisstigningen satte ind, maa der forlods henlægges saa meget, at den bliver

bragt op paa denne Størrelse, først derefter kan der blive Tale om en Udlodning af den resterende Del af Overskudet.»

Om dette kan gennemføres overfor en Generalforsamling er naturligvis et andet Spørgsmaal, men Ledelsen maa have gjort sig det klart, hvor meget *Driften* har givet, hvilke *Formuetab*, der eventuelt har været, og hvor stor den *reale* Egenkapital vil være før og efter Udbyttebetalingen.

I Bogens sidste Kapitel gives Regler for Normallagerprincippets praktiske Anvendelse, og i tre Tillæg fremhæves med Eksempler nogle væsentlige Forhold vedrørende Varelager og Indkøb, Kontrol og Registrering samt Internt Prisindex.

Der er mange, som ikke mener, at man under alle Forhold kan anerkende Opretholdelsen af den reale Egenkapital som en Fordel for baade Borger og Samfund. Baade i den enkeltes og i Statens Liv kan der gives Situationer, hvor et Indgreb i den reale Egenkapital er uundgaaeligt. Forfatteren har som nævnt henvist hertil under selve Problemstillingen, men undgaar den nærmere Drøftelse heraf og med Rette. Bogen har vundet i Klarhed ved udelukkende at omhandle de Problemer, der fremkommer for den enkelte Virksomhed, naar Formaålet er fastlagt som Bevarelsen af den reale Egenkapital. Om man er Tilhænger eller Modstander af Hævdelsen af dette Formaal, eller maaske rettere, paa hvilket Trin af Udviklingen man vil forlade det, er et rent politisk Spørgsmaal. Bogen viser, hvilke Fremgangsmaader, man skal følge for at naa et paa Forhaand fastlagt Maal, og den gør det paa en saa klar og teoretisk velunderbygget Maade, at den kan anbefales paa det bedste saa vel til de praktiske Forretningsfolk som til de studerende.

H. Hjerno Jeppesen.

C. Helkett: Opgørelse af den skattepligtige Formue. G. E. C. Gads Forlag. 1945. 106 Sider.

Et nyt Arbejde fra Kontorchef ved Landsskatteretten, Lektor ved Handelshøjskolen, C. Helkett's Haand modtages naturligvis med Forventning, og dette gælder ikke mindst denne Bog, der har været savnet længe af alle, som arbejder med disse Problemer.

Det skal straks siges, at Læserens Forventninger tilfredsstilles i fuldt Omfang.

Som det angives i Forordet, har Grundlaget for Fremstillingen været en Række Artikler, som i 1941 og 1942 fremkom i »Revision og Regnskabsvæsen«. Dette Grundlag er imidlertid i meget væsentlig Omfang omarbejdet, alle Retsafgørelser for den siden da forløbne Tid er indarbejdet i Stoffet, og mange Afsnit er desuden udvidet meget betydeligt.

Bogen er forsynet med detailleret Indholdsfortegnelse saavel som Sagregister, hvilket gør den let anvendelig som Haandbog. Stoffets systematiske Inddeling og Kontorchef Helkett's sædvanlige klare Fremstillingsform gør Redegørelsen for alle de vanskelige Problemer let forstaaelig. Dette gælder i Særdeleshed det interessante Afsnit om betingede Rettigheder.

Et enkelt Forhold kunde maaske ønskes behandlet lidt fyldigere. Naar det saaledes Pg. 36 anføres, at »Hos Entreprenører vil man antagelig for de i Gang værende Arbejders Vedkommende ikke formuebeskatte mere end